

и курсов последипломного образования, эффективности его труда. В контракт, заключаемый с учителем, включен пункт о повышении квалификации в объеме определенного числа часов в год. Политика в области педагогического образования строится преимущественно на поощрении учителей, занимающихся самообразованием и самостоятельными исследованиями.

Если раньше задачи повышения квалификации учителей во многих странах Запада сводились в основном к ознакомлению их с содержанием новых программ, учебников, пособий, то в последние десятилетия акцент заметно переносится на практический аспект обучения; внимание уделяется не столько передаче информации, сколько формированию требуемого стандарта умений и навыков поведения, необходимых для выполнения учителями их функциональной роли.

В современных условиях в зарубежных странах ищут новые подходы к повышению квалификации учителей, и, прежде всего, социолого-психологической. Одним из приоритетов образовательной политики становится расширение и совершенствование системы повышения квалификации учителя, которая рассматривается как действенное средство улучшения качества образования.

ДУХОЎНЫЯ ЗНОСІНЫ ЯК АСНОВА ФАРМІРАВАННЯ КЛУБНЫХ ТРАДЫЦЫЙ

Л.В. Каралькова

Клуб выступае сродкам далучэння людзей да культурнай дзейнасці і пры гэтым стварае сваеасаблівыя як культурныя, так і клубныя традыцыі.

Клубная традыцыя – гэта сукупнасць звычаяў, нормаў і правіла паводзінаў людзей, аб’яднаных для сумеснага правядзення вольнага часу або па сацыяльнаму прынцыпу, або адзінымі інтарэсамі, адзінай мэтай дзейнасці, якія фарміруюцца на аснове самаўзнікнення, самарэгуляцыі і самавызначэння. Клубныя традыцыі перадаюцца ад пакалення да пакалення і захоўваюцца ў пэўным грамадстве або сацыяльных групах на працягу доўгага часовага перыяду. Напрыклад, можна вылучыць клубныя традыцыі: а) па сааслоўнаму прынцыпу: дваранскіх, мяшчанскіх, купецкіх, інтэлігенцкіх, рабочых і іншых клубаў; б) па сааслоўна-прафесійнаму прынцыпу: прыказчыцкіх, сельскагаспадарчых, медыцынскіх, рамесніцкіх, скарняжных, чыгуначных, пажарных і іншых таварыстваў; в) па прынцыпу асабістых літаратурна-мастацкіх і спартыўных інтарэсаў удзельнікаў: літаратурных, музычных, спартыўных і інш.; г) па прынцыпу дабрачыннасці: дабрачынных таварыстваў.

На любым гістарычным узроўні клуб як сацыяльна-культурны інстытут і як аматарскае аб’яднанне, з’яўляецца практычным праяўленнем узроўню культуры, адлюстроўвае працэс культурнай дзейнасці самога чалавека, які накіраваны на перабудаванне і пераўтварэнне яго асобы. І гэты пераўтваральны працэс адбываецца праз віды дзейнасці, асноўным з якіх выступаюць духоўныя зносіны паміж асобамі. Духоўныя зносіны ў клубе з’яўляюцца шматфункцыянальнымі і выступаюць ў якасці дзейнасці як працэсу, яны выконваюць функцыі, звязаныя з прадметам гэтай дзейнасці. Яны дапамагаюць зняць псіхафізічнае напружанне, інакш кажучы, выконваюць рэкрэатыўную функцыю, кампенсуюць недахоп чалавечых узаемаадносін па-за межамі клубнага жыцця, калі тая ці іншая асоба пазбаўлена сяброўскага ўдзелу і разумення, неабходнага для паўнаты адчування самога жыцця. Такім чынам, мы можам гаварыць, што духоўныя зносіны рэалізуюць кампенсатарную функцыю. Зносіны дастаўляюць чалавеку радасць, пачуцце задавальнення ад бяседы, размовы, абмену думкамі, гэта значыць, рэалізуюць гедэністычную функцыю. Акрамя таго, чалавечыя узаемаадносінны – пазнавальныя. У іх працэсе ажыццяўляецца пазнанне суб’екта зносін, прадмета і самога сябе. Зносіны ў клубе па відзе можна таксама падзяліць на інфарматыўныя, камунікатыўныя і выхаваўчыя.

Як і кожнае аб’яднанне людзей, клуб валодае такім структурным элементам, як мэтапалаганне, якое звязана не толькі са зместам канкрэтнай групавой дзейнасці, але і мае сацыяльна-значны сэнс. Таму ў імя якіх мэтай аб’ядноўваюцца людзі – праблема, якая выходзіць далёка за рамкі дзейнасці мікрасоцыума. Па-сутнасці, яна суадносіцца з інтарэсамі макрасоцыума ў цэлым. У абагульняючай сваёй характарыстыцы, вылучанай з прыведзенных вышэй трактовак разумення клуба, менавіта цікавае і разумнае правядзенне вольнага часу, прэваліруе як вядучая і асноўная мэта. У большасці сваёй, з’яўляючыся формай правядзення дасугу, клуб адлюстроўвае яго традыцыі, і прадстаўляе ў вызначаным сэнсе ўзровень культуры адпачынку, з’яўляецца спосабам далучэння людзей да культурнай дзейнасці.

Асноўным сродкам, інструментам узаемазносін у клубе выступае размова. Згодна пункту гледжання нямецкага філосафа канца ХХ стагоддзя Г.Г.Гадамера ў гісторыі філасофскага мыслення феномен размовы і, асабліва выдатная яго форма – размова адзін на адзін, якая называецца дыялогам, - сыграла сваю ролю ў якасці ўсеагульнага культурнага феномену. Даследчык пісаў і аб

тым, што абмен думкамі пры сустрэчы двух чалавек, гэта ўжо сустрэча двух сусветаў, двух поглядаў на свет, двух вобразаў думак. “Размова здольна пераўтвараць чалавека. ... калі яна ўдалася, то пакідае што-небудзь нам, ... пакідае ў нас, і гэта што-небудзь змяняе нас. Толькі ў размове сябры могуць знайсці адзін аднаго ... Калі людзі дамаўляюцца паміж сабой – яны ствараюць агульную мову і пры гэтым абпіраюцца на яе”.

Агульная мова – тое, што ляжыць у аснове размовы ў клубе. Яна знаходзіцца, калі да яе імкнуча, калі на яе нацэліцца, калі ў гэтым ёсць свая жыццёвая неабходнасць, якая і прыводзіць чалавека ў клуб. Роля размовы ў клубе вельмі важная. Чалавек ідзе ў клуб не таму, што яму няма з кім паразмаўляць наогул, а таму, што менавіта там яго выслушаюць, і ён зможа гаварыць аб тым, што яго хвалюе не на ўзроўні звычайных мадэляў зносін, а на ўзроўні асаблівых, нязвыклых сітуацый, гэта значыць, у створаных умовах патэнцыяльнага разумення. Каштоўнасць клубнай размовы ў тым, што яна падымаецца над штодзёнасцю і падымае суб’ектаў размовы да ўзроўню філасофскага разумення жыцця.

Узаемаадносіны паміж суб’ектамі зносін ў клубе рэгулююцца нормамі паводзінаў, прынятымі ў тым, або ў іншым таварыстве. На думку вучонага-культуролога Э.В.Сакалова, імператывнасць нормаў падтрымліваецца не індывідуальным розумам, а грамадскай думкай, пачуццём гонару, годнасці. Роля нормаў у грамадскім жыцці шматвобразна, – піша Э.В.Сакалоў: яна падтрымлівае ўстойлівасць традыцый, інстытутаў і асобных узаемаадносінаў; згуртаванасць грамадства; дазваляе ацаніць учынкi; указвае на найбольш разумныя, правяраныя на практыцы спосабы дзейнасці”. Нормы паводзінаў чалавека ў выглядзе сумы вызначаных правілаў, зразумела, не могуць быць сфармуляваны клубам як сацыяльным інстытутам. Яны складаюцца цэласнай сістэмай выхавання, адукацыі, культурным асяроддзем і сацыяльнымі ролямі, але сканструяваць мадэль паводзінаў чалавека, безумоўна, клуб не толькі можа, але і павінны.

Сутнасць працэсаў утварэння, замацавання і жыццядзейнасці традыцый зводзіцца да наступнага: патрэбнасць, элементарнае правіла, норма, інтарэсы, звычай, традыцыя. Напрыклад, традыцыя дабрачыннасці ўзнікла як жыццёвая неабходнасць дапамогі бедным. У мэтах такой дапамогі ствараліся спецыяльныя касы, якія спачатку папаўняліся за кошт штрафных грошай за гульню ў карты. Пазней гэта неабходнасць пераўтварылася ў патрэбу ажыццяўлення мэтанакіраванай праграмы дабрачыннасці.

Клуб, як з’ява шматгранная, уключае ў сябе розныя формы дзейнасці чалавека і калектыва. Радыус сучаснай клубнай жыццядзейнасці дастатковы шырокі: ад індывідуальных монаформ, звязаных з дзейнасцю асобнага чалавека, да паліфанічных калектывных дзеянняў і грамадскіх акцый.

НАПРАВЛЕНИЯ И ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВЫСШЕГО ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО СОЦИАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Г.А. Качан

В настоящее время сложилось более сложное и дифференцированное понятие феномена «социальное образование», который включают в научный, учебно-методический и социально-практический контекст. В широком плане социальное образование рассматривается специалистами высшей школы как широкое общественное образование, направленное на: современные знания, востребованность которых должна быть обеспечена в будущем, информационном, компьютеризированном обществе; развитие таких качеств у молодых специалистов, которые помогут сохранить и увеличить степень социальной защищенности населения.

Российский исследователь Е.И. Холостова отмечает, что появление и расширение интерпретации данного термина, обусловлено подготовкой в вузах, средних специальных учебных учреждениях профессиональных социальных работников и социальных педагогов.

Развитие социального образования в Беларуси, с одной стороны, обуславливается сферой социальной защиты населения и специфической сферой профессиональной деятельности «социальная работа», а также оформлением государственно-правового статуса различных форм и уровней подготовки специалистов для социальной работы (допрофессиональная, профессиональная подготовка, повышение квалификации). С другой стороны социально-гуманитарные науки все большее внимание уделяют изучению социальной сферы как области общественной жизни. Вместе с тем, следует признать, что сегодня все чаще высшее социальное образование отождествляется с теорией и практикой социальной работы, с подготовкой специалистов в области социальной сферы.

Понимание социальной работы не только как вида социальной помощи лицам, находящимся в трудной жизненной ситуации, но и как важнейшей характеристики человеческого общежития, устойчивое существование которого невозможно без социализации и ресоциализации че-